

POLITIKOS MOKSLAS IR STUDIJOS KLAIPĖDOS UNIVERSITETE: LIETUVOS KONTEKSTAS

VAIDUTIS LAURĖNAS

Politikos mokslo institucionalizacijai ir raidai Lietuvoje būdingas policentriškumas. Politikos moksliniai tyrimai ir studijos vyksta Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos universitetuose. Klaipėdos universitetas vienas pirmųjų pradėjo politikos mokslinius tyrimus ir studijas. Straipsnyje apžvelgiama politikos mokslo ir studijų raida Klaipėdos universitete, analizuojami vykdomų mokslinių tyrimų ir studijų programos ypatumai. Atskiras dėmesys skiriamas politologiniam darbo pasidalijimui ir akademiniam konkurentin- gumui. Vertinamos politikos mokslo ir studijų perspektyvos Lietuvoje.

1. Politikos mokslinių tyrimų ir studijų aktualumas Lietuvoje

XX amžiaus išvakarėse Lietuvos visuomenė ir jos valstybė sugėbėjo pakeisti raidos kryptį. Sisteminė kaita visose gyvenimo srityse at-

Vaidutis Laurėnas – socialinių mokslų daktaras, Klaipėdos universiteto studijų prorektorius, Politologijos katedros docentas.

© Vaidutis Laurėnas, 2000

Straipsnis įteiktas redakcijai 2000 m. vasario 25 d.

Straipsnis parengtas, pagal VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto ir Lietuvos politologų asociacijos metinėje konferencijoje *Politikos mokslai Lietuvoje: retrospektyva ir perspektyvos* (1999 m. lapkričio 26 d.) skaitytą pranešimą.

veria naujas galimybes, bet pastarųjų virsmas realijomis nėra paprastas dalykas. Dabar skaičiuojame ne tik pasiekimus, bet ir nepanaudotas plėtotės galimybes. Visuomenė ypač skaudžiai reaguoja į praradimus valstybės valdymo srityje. Daugumai Lietuvos žmonių neproduktyvus valstybės valdymas reiškia veržlių ir romantiškų Atgimimo laikų vilčių žlugimą. Sovietmečio netektis žmonės tapatino su svetimu neproduktyviu režimu ir vylėsi, kad savoje nepriklausomoje valstybėje tvarkydami savarankiškai, problemas spręs efektyviai ir gyvens pasiturinčiai. Bet pastarojo meto krizė paskatino principinį klausimą: ar patys nesugebame tvarkyti savo reikalų, ar mums kažkas trukdo? Bet kuriuos savo gebėjimus paskelbti nepakankamais sunku, lengviau pasakyti, kad tiems gebėjimams skleistis trukdo kiti. Tuo tarpu derėtų įdėmiau aptarti būtent savuosius gebėjimus.

Antrąją Lietuvos Respubliką pradėjome kurti neturėdami nei profesionalių politikų, nei politikos mokslo. Gera visuomenės valia buvo patikėta žmonėms, kurie neturėjo valstybės valdymo įgūdžių arba tie įgūdžiai buvo įgyti direktyvomis valdant sovietinę valstybę. Kuriant demokratinę santvarką, kurioje politinių sprendimų technologija yra visiškai kita, teko eiti bandymų ir klaidų keliu, priimti užsieniečių patarimus, ilgainiui peraugančius į paliepimus. Atsvaru tiems paliepimams tegali būti kaupiamas savas patyrimas, atsirandančios profesionalumo užuomazgos. Bet profesionalios politikos tapsmas neįmanomas be politikos mokslo ir studijų.

Lietuvoje akademinis dėmesys politikai nėra tik pastarojo dešimtmečio dalykas. Vilniaus universitete ir Kauno Vytauto Didžiojo universitete jau iki sovietmečio buvo tyrinėjamos politikos problemos. Nors kiek rimtesnė politikos mokslo mokykla nespėjo susiformuoti. O sovietmečiu Lietuvoje buvo likviduotos visos institucinės politikos mokslinių tyrimų galimybės. Politikos tyrimus pakeitė komunistinės valstybės oficialios doktrinos apologetika, o atskiros, net ir apologetinės, moksliniu komunizmu vadinamos politikos studijų programos nebuvo nė vienoje Lietuvos aukštojoje mokykloje.

Akademinei apologetikai buvo institucionalizuota marksizmo-leninizmo katedrose. Nors atskirų viešą apologetinę nuomonę skelbusių tų katedrų dėstytojų akademinio išprusimo turinį sudarė ne tik ideologinių nuostatų rinkinys. Tai nėra tik hipotezė. Tokių žmonių gebėjimas per trumpą laiką po sovietinio režimo žlugimo paskelbti mokslo standartus atitinkančių publikacijų skatina susimąstyti ne tik apie jų buvusį

oficialų institucinį išsilavinimą, bet ir apie sovietiniais metais neviešai sukauptą mokslinių igūdžių potencialą. Tačiau politikos mokslininkų gretose tokių žmonių, lyginant su kitais socialiniais mokslais, išliko / atsirado santykinai mažai. Bet būtent pastarieji, prasidėjus demokratinėms permainoms, inicijavo politikos mokslinius tyrimus ir studijas aukštosiose mokyklose.

Politikos mokslo rekrutais tapo asmenys, baigę istorijos ir filosofijos fakultetus. Iš jų pradėjo burtis politikos mokslininkų bendruomenė, jie aukštosiose mokyklose pradėjo dėstyti politologiją, leisti politikos mokslo žurnalą *Politika* (nuo 1991 m. pavadintą *Politologija*), pradėjo politikos mokslo studijas Klaipėdos (KU), Vilniaus (VU) ir Kauno Vytauto Didžiojo (VDU) universitetuose, galiausiai įsteigė Lietuvos politologų asociaciją. Tik pastaruoju metu politikos mokslininkų gretas pradėjo papildyti asmenys, kurie aukštąjį mokslą igijo ir mokslo laipsnius gavo nepriklausomos Lietuvos laikais.

2. Politikos studijų pradžia Klaipėdos universitete

Klaipėdos universitetas, kuris savo veiklos metus skaičiuoja drauge su II Lietuvos Respublika, 1992 m. pirmasis pradėjo pirmą nuoseklią politikos mokslo¹ bakalauro studijų programą, o 1996 m. — politikos mokslo magistrantūros studijų programas, priimdamas į studijas asmenis, kurie turėjo nuoseklią politikos mokslo bakalauro studijų pasirengimą. Tad politikos mokslo studijoms KU būdinga tai, kad jos nebuvo pradėtos kaip asmenų, turinčių nepolitologinį išsilavinimą, perkvalifikavimas ar gretutinės krypties studijos. Bet svarbiausia yra tai, kad politikos studijos KU reiškia politikos studijų ir mokslo pasklidimą ne tik tradiciniuose Lietuvos akademiniuose centruose. Tokia decentralizacija padėjo pamatus ne tik akademinėi konkurencijai, bet ir švietėjiškos veiklos, demokratinės politinės kultūros spartesniam ugdymui. Klaipėda tapo vienu liberalios politinės orientacijos jėgų židiniu.² Nors tai greičiau yra apskritai Universiteto įkūrimo mieste sukeltos savotiškos “katastrofos” padarinys.³

Politikos studijų KU idėjos autorystę galėtų dalintis doc. V. Volevičius, doc. L. Donskis ir šio straipsnio autorius. Politikos studijos KU buvo inicijuotos pritariant VU Filosofijos fakulteto tuometiniam dekanui doc. J. Karosui. Idėja gal būtų telikusi idėja, jeigu nebūtų pa-

laikyta tuometinių Universiteto vadovų prof. D. Švitros ir doc. M. Rugevičiaus.

Politologijos katedros institucinis kelias buvo itin vingiuotas. Tai byloja apie politikos akademinių studijų pripažinimo problemas. Iki 1993 m. politologams teko tenkintis visiškai nepriimtina politikos studijoms Istorijos ir sociologijos katedros struktūra Humanitarinių ir Gamtos mokslų fakultete, vėliau – Politologijos ir sociologijos katedros struktūra Humanitarinių mokslų fakultete (iki 1994 m.) ir Socialinių mokslų fakultete (iki 1995 m.), kol pagaliau buvo įkurta savarankiška Politologijos katedra. Tokios tebuvo Klaipėdos universiteto kūrimosi galimybės. Politologijos katedrai 1995 – 1999 m. vadovavo doc. A. Bučinskas, nuo 1999 m. – dr. S. Šiliauskas. 1998 m. Politologijos katedra išaugo struktūrine prasme – įkurtas Politikos tyrimų centras, kurio institucinės galimybės leidžia plačiau panaudoti Klaipėdos mieste dirbančių politologų potencialą, teikti konsultacines paslaugas. Akademinio padalinio atvirumas visuomenei yra svarbi jo savybė.

3. Studijų programa ir jos ypatybės

Pirmoji nuosekli politikos mokslo bakalauro studijų programa jau išgyveno dvi keitimo ir tobulinimo bangas. Studijų programos tobulėjimo orientyras – tarptautiniai standartai, o drauge ir tarptautinis pripažinimas. Žinant naujo universiteto galimybes, tai nėra lengvas uždavinys. Tenka ieškoti pagalbos, remtis patarimais. Politikos studijų programos turiniui įtakos turėjo prof. A. Štromas, kuris kelerius metus konsultavo Politologijos katedros dėstytojus ir studentus. Vizituojantys dėstytojai dr. L. Bielinis, doc. G. Vitkus, doc. A. Krupavičius ir kiti pasiūlė vertingų studijų programos tobulinimo idėjų.

Studijuojama politinės minties istorija ir politinė filosofija, politikos mokslo metodologija, politinė istorija, Lietuvos vidaus ir užsienio politika, tarptautinė politika ir Europos integracija, viešasis administravimas, lyginamoji politika. KU politikos mokslo studijų programai būdinga daug tarpdisciplininių dalykų. Be specialaus politologinio pasirengimo studentai išklauso universitetinio bendrojo lavinimo dalykus, socialinių mokslų – sociologijos, ekonomikos, psichologijos, vadybos, socialinės geografijos, teisės – dalykus, turi galimybę visiškai laisvai pasirinkti studijų dalykus. Studijos baigiamos bakalauro ar magistro

darbo gynimu.⁴ Pagrindinėse studijose visi studentai gilinasi į politikos mokslo pagrindus, magistrantūros studijose – specializuojasi politikos teorijos ir viešojo administravimo srityse.

Už studijų dalykų blokų ne visada matosi studijų programos tikslai bei jų pasiekimo priemonės. Politikos studijų programa turinio prasme sukonstruota taip, kad ugdytų studentų neoinstitucinį požiūrį į politiką, dėmesį skiriant ne tik politinėms institucijoms, bet ir politinei elgsenai, gyventojų politinėms orientacijoms, ne tik politikos sisteminei reprodukcijai, bet ir politikos bei jos aplinkos abipusėms sąveikoms ir įtakoms.

KU politikos mokslo studijų programa pasižymi mobilumu, orientuojant studentus į fundamentinį teorinį ar taikomąjį praktinį studentų pasirengimą. KU kas dveji metai vyksta studijų programų korekcija. Bakalauro studijų programos 2000–2002 m. korekcijai būdinga slinktis daugiau link taikomųjų politikos studijų. Iki šiol vyravo teorinis pasirengimas. Tokia orientacija buvo susijusi su sumanymu rengti pirmųjų laidų absolventus akademinei karjerai. Tai principinis sumanymas – per trumpą laiką išugdyti naują politikos mokslininkų kartą. Tokia pirmųjų priėmimų orientacija pasiteisino. Didelė dalis šių laidų absolventų tęsia studijas doktorantūroje, dėsto studijose ir įsilieja į akademinę bendruomenę. Dabar pateisinama slinktis į didesnę taikomąjį studentų pasirengimą. Ta slinktis reikalauja naujų studijų programos savybių. Svarbiausia naujos studijų programos savybė yra susijusi su KU rengiamo probleminio dėstymo ir mokymosi modelio įgyvendinimu. Probleminis studijavimo būdas neneigia teorinio pasirengimo reikšmės, bet aktualizuoja praktinius teorinio išprusimo motyvus. Absolventai, studijų metu įgiję įgūdžių spręsti / dalyvauti sprendžiant praktines politikos vyksmo problemas, turės didesnes konkurencines savybes darbo rinkoje.

KU nuo 2000 m. politikos mokslą galima studijuoti ir neakivaizdiniu būdu. Tokios studijų formos reikmės auga esant žemam gyvenimo lygiui ir siekiant didesnio aukštojo mokslo prieinamumo.

Svariausia kokybiškų studijų sąlyga – informacinė aplinka. Jos spragos gali sužlugdyti pačius geriausius sumanymus. KU studentai negali pasigirti tradicine biblioteka, nors pagrindines studijų knygas jie turi. Tačiau jiems jau prieinama gan gausi elektroninė biblioteka. Universitete nuolat auga elektroninės bibliotekos darbo vietų skaičius. Dalį tų darbo vietų studentai sukūrė savo lėšomis.

Informacinės aplinkos plėtojimo prasme vertingos KU politikos mokslo studentų išvykos studijoms į Suomijos, Švedijos, Didžiosios Britanijos, Lenkijos, Vengrijos ir Kanados universitetus. Studentai taip pat dalyvauja tarptautinėse konferencijose Danijoje, Vengrijoje, Estijoje, Rusijoje ir kitose šalyse, patys rengia konferencijas, publikuoja savo pirmuosius mokslinių tyrimų bandymus šalies, vietiniuose ir užsienio leidiniuose.

Bet kuriuo atveju politikos mokslo ateitis KU yra absolventų rankose. Todėl dabar negailima nei laiko, nei pastangų siekiant suburti kvalifikuotą ir akademiniam darbui pasirengusią politologų bendruomenę Klaipėdoje.

4. Absolventai ir jų karjera

Pirmoji politikos mokslo bakalauro laida Klaipėdos universitete išleista 1996m., o pirmoji magistrų laida – 1998 m. 1999 m. politikos studijas KU buvo baigę 74 bakalaurai ir 20 magistrų. Tai yra trečdalis politikos mokslo studijų absolventų Lietuvoje. Politikos mokslo studentų KU dabar yra mažiau negu Vilniaus ar Kauno universitetuose, tad ir absolventų lyginamoji dalis mažės. Kitos ir KU absolventų įsidarbinimo perspektyvos. Jeigu daugiau kaip pusė VU politikos studijų programos absolventų įsidarbina valstybės valdymo padaliniuose, tai KU absolventų pagrindiniai darbdaviai yra savivaldybės, mokyklos ir žiniasklaida. Politinių partijų skyriai Klaipėdoje tik “eksploatuoja” kvalifikuotą darbo jėgą, neturėdami jokių galimybių materialiai atlyginti. Yra KU studentų, jau pažengusių ir politinės karjeros keliu.

5. Moksliniai tyrimai

Plėtoti politikos mokslinius tyrimus Klaipėdos universitete sudėtinga dėl dviejų aplinkybių. Pirmoji aplinkybė yra bendra visiems Lietuvos universitetams. Universitetų finansavimo galimybės netenkina nė edukacinių reikmių, todėl moksliniai tyrimai tėra daugiau gera iniciatyva, o ne sistemingas procesas. Pastaroji aplinkybė yra didžiausias mokslo plėtotės kliuvinys. Bet antroji aplinkybė, kurią ga-

lima santykinai pavadinti “klaipėdietiška”, mokslinius tyrimus trikdo ne mažiau. Moksliniams tyrimams reikalingas kvalifikuotas mokslininkų kolektyvas. Jis buriamas, jo kvalifikacijos ugdomos ne vienerius metus. Naujoji politikos mokslininkų karta dar sėdi studentiška-me suole ar ką tik ji paliko. Dabar KU Politologijos katedroje pagrindinėje darbovietėje jau dirba 5 mokslų daktarai. Dar tiek pat kolegų iš Lietuvos ir užsienio dirba vizituojančiais dėstytojais. Lietuva dar vis “tebeatranda” Klaipėdą. Mažoje Lietuvoje Klaipėda atrodo tolima periferija, konkurentabilių mokslo centrų kūrimas nesusilaukia specialaus valstybės dėmesio.

Ne mažiau svarbu surasti nišą politikos moksliniuose tyrimuose. Lietuvoje politikos mokslas plėtojasi netolygiai.⁵ Trečdalis politikos mokslininkų pastangų skiriama Lietuvos užsienio politikai, Europos vienijimosi ir NATO problematikai. Politinių partijų, rinkimų, politinės kultūros, viešojo administravimo, politinės minties istorijos ir politikos mokslo metodologijos tyrimai drauge sudėjus vos atsveria pirmosios krypties pasiekimus. Pagrindinė tokio didelio dėmesio užsienio ir tarptautinės politikos problematikai priežastis yra politizuotų užsienio fondų parama tokios krypties tyrimams. Parama yra geras dalykas, bet neretai ji provokuoja ne tik mokslinės tiesos ieškojimus.

Lietuvos politikos moksle ypač stinga bendrosios metodologinio pobūdžio diskusijos. Be metodologinės diskusijos mokslas tampa trivialių tiesų rinkiniu, provincinio mąstymo atveju. Žinomi tik keli politikos mokslo metodologijai skirti įvadinio pobūdžio darbai.⁶ Paprastai apsiribojama atskirame tyrime taikomo metodo lokaliu aptarimu. Atskirai verta paminėti pokomunistinės raidos politologinių tyrimų metodologijai skirtas publikacijas.⁷ Jos reikšmingos politikos mokslui Lietuvoje, nes iš dalies kompensuoja bendrosios metodologinės diskusijos stygių. Nors Lietuvos politologų laikysena principinio modernaus politikos mokslo metodologijos klausimo apie neoinstitucionalizmo pranašumus ir ribas atžvilgiu lieka nežinoma.

KU nepretenduoja plėtoti tarptautinės politikos tyrimų, bet daug dėmesio skiria tarpdisciplininiais nacionalinio politinio proceso tyrimams ir politikos mokslo metodologijai. KU Socialinių mokslų fakultetas yra sumanytas kaip tarpdisciplininių studijų ir mokslinių tyrimų institucija, todėl politikos tyrimai čia plėtojami tarpdiscipliniškumo aplinkoje.⁸ Fakulteto tarpdisciplininę strategiją moksliniuose tyrimuose ir lavinant studentus paskatino KU Garbės daktaras prof. V. Kavolis. KU

nereti bendri politikos mokslininkų, istorikų, filosofų, sociologų bei kitų sričių mokslininkų darbai.

KU politikos mokslininkai dalyvauja ir taikomuosiuose tyrimuose, atlieka politinę sprendžiamų problemų ekspertizę.⁹

KU vyksta Politologijos katedros organizuojamos tarptautinės mokslinės konferencijos. Konferencijų tematika atspindi mokslinių tyrimų prioritetinės krypties ieškojimus: vietinė politika (1993, 1995, 1997), mažumos kultūroje, istorijoje ir politikoje (1998), pokomunistinė transformacija (1996, 1999).¹⁰ Didžiąją mokslinių tyrimų dalį aprėpia programa *Modernios politikos ištekliai Lietuvoje*. Taikant tarpdisciplininę prieigą analizuojamas politikos Lietuvoje vidinis potencialas ir ją veikianti socialinė kultūrinė aplinka. Tyrimo metu paaiškėjo, kad moderni politika Lietuvoje sunkiai skinasi kelią. 2001 m. vyks baigiamoji programos konferencija.

6. Nauji mokslinių tyrimų projektai

Politikos mokslinių tyrimų perspektyvų aptarimas aktualus dėl kelių tarpusavyje susijusių aplinkybių. Viena aplinkybė byloja apie tai, jog prireikė ne vienerių metų savosios mokslinės nišos nustatymui ir kvalifikuoto bei produktyvaus mokslininkų kolektyvo subūrimui. Antroji aplinkybė byloja apie periferijos sindromo įveikimą ir pasirengimą konuruoti akademiniam pasaulyje.

Politikos mokslinių tyrimų ateitį KU siejame, viena vertus, su kelių pradėtų kryptių tąsa, kita vertus, žadame pradėti naujus mokslinius projektus.

Tęsime pokomunizmo fenomeno tyrimus, akcentuodami atskiros atvejo, t. y. Lietuvos pokomunistinės raidos apibendrinimų galimybes, formuluojant naujas metodologines išvalgas. Šio tyrimo pirmieji rezultatai bus skelbiami jau 2000 – 2001 m. Naujos kokybės sieksime tyrinėdami vietinės politikos aktualijas. Bus tęsiami Lietuvos politinės minties istorijos tyrimai.

Atskiros paminėjimo vertas pasirengimas tyrimams viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo tyrimų ypatymai KU nulemti trijų aplinkybių. Pirma, viešojo administravimo tyrimai projektuojami kaip politikos mokslo subdisciplina, akcentuojant naujas gyvenimo politizacijos realijas, kai politika skverbiasi į gilesnius atskiros žmogaus ir

visuomenės gyvenimo klotus. Piliečių visuomenė drįsta imtis vis platesnės veiklos srityse, kurios tradiciškai yra „okupuotos“ mažai efektyvios valstybės. Viešojo administravimo žinovui reikalingas naujos politikos erdvės realijų suvokimas; kelių dešimčių valdymo technologinių principų žinojimas yra privalomas, bet nepakankamas. Antra, viešojo administravimo mokslinius tyrimus atlieka absolventai. Trečia, viešojo administravimo tyrimai vykdomi drauge su Savivaldos problemų tyrimų centru, kuriam vadovauja dr. A. Gazarianas.

Naujų tyrimų sąrašė išskirtina politinės filosofijos kryptis, kurią dabar dėmesingai kuruoja vizituojantis profesorius A. Mickūnas. Čia matome dideles perspektyvas. Viena vertus, slinktis į politinės filosofijos kryptį yra reakcijos į politikos mokslo bendrosios teorijos krizinę situaciją išdava. Antra vertus, Lietuvoje politinė filosofija iš esmės įstigusi XIX a. lygyje. Keli pastarojo meto libertaristiniai bandymai vėl kloja vienpusės laikysenos pamatus. KU pradedamo projekto sumanymas – dirbti europietiškos ir amerikietiškos tradicijų sandūrose. Projektas įgaus reikiamą pagreitį 2001–2003 metais.

Tradiciškai tarpdiscipliniškumo dvasioje vykdomuose moksliniuose projektuose be politikos mokslininkų dalyvaus filosofai, sociologai, istorikai, ekonomistai ir net geografs.

7. Kritinio politikos mokslo perspektyvos Lietuvoje

Politikos studijų lygis ir mastas byloja apie politinio režimo demokratiškumo laipsnį. Politika yra ta visuomenės komponentė, kurios analizė ir tos analizės viešumas visuomenei ne visada būna prieinamas, to viešumo ne visada nori politikai ir valdininkai. Modernus politikos mokslas iš esmės yra kritinis mokslas, konstatuojantis, kad valstybinis bendrų visuomenės reikalų tvarkymas niekada nebuvo ir neturi išvėlgiamų perspektyvų tapti ypač efektyviu. Bet valstybės buvimas žmogui dar yra mažesnė blogybė, negu jos nebuvimas. Tuo tarpu Lietuvos valstybė išlieka paternalistinė, persmelkta klientizmo bei korupcijos. Tokia valstybė savo esme turi priešintis kritinio politikos mokslo sklaidai. Politikos mokslo ateitį Lietuvoje trikdo ne viena opi aplinkybė.

Pagrindinės politikos mokslo pajėgos sutelktos universitetuose, o universitetai, valstybės paliekami likimo valiai ar net kryptingai riboja-

mi akademinėje veikloje, šiandieną jau peržengė finansinio bankroto slenkstį. Valstybė nedrįsta prisipažinti, jog negeba pakankamai finansuoti aukštojo mokslo, o mokamo aukštojo mokslo netoleruoja. Tai labai pavojinga valstybės laikysena. Geriau jau būtų viešai paskelbti visuomenei, kad ji pati imtų daugiau spręsti savo aukštojo išsimokslinimo finansines problemas.

Atskiri universitetai Vilniuje ir Kaune siekia institucinės mokslinių tyrimų ir studijų monopolijos. Studijas administruojančių žmonių kalbose vis dažniau girdėti apie studijų programų telkimo atskiruose universitetuose "finansinį ir dalykinį efektyvumą". Nė nereikia aiškinti, kur nuveda bet kokio monopolizmo siekiai. Nemanau, kad VU suteikę tarptautinės politikos mokslinių tyrimų ir studijų monopoliją, turėsime didelį mokslinį ir visuomeninį politinį efektą.

Nusikurdusio mokslo, atskirais atvejais jau tapusio kvazimokslu, aplinkoje politikos mokslininkai tarp socialinių mokslų atstovų yra potencialiausi bedarbiai. Kvalifikuotas politikos mokslininkas negali nematyti šiandieninio valstybės valdymo absurdiškumo. Ką su tokiais kritikais, dirbančiais valstybiniuose universitetuose, darys valstybė? Nemanau, kad atsakymo į tokį klausimą reikia toli ieškoti; atsakymas čia pat – arba priversti politikos mokslininkus tapti apologetais, arba atsisakyti jų paslaugų. Valstybės pastangos riboti universitetų autonomiją labai rimtai graso kritiniam politikos mokslui.

Neproduktyvus, o kartais ir ydingas valstybės valdymas gali tapti rimta priežastimi, dėl kurios politikos studijos ir mokslas praras šiandieninį populiarumą tarp jaunimo. Žmonės, vadinantys save politikais, bet nesugebantys tvarkyti valstybės reikalų, kompromituoja politiko profesiją.

Politikos mokslo absolventų skaičiaus didėjimas tarp valstybės tarnautojų ir politinių partijų tarnybose nėra palankios politikos mokslo aplinkos ir didesnių jo perspektyvų kriterijus. Tai nieko nereiškia politikos mokslo plėtotės prasme. Politikos mokslo disciplininių kriterijų "lengvas" traktavimas Lietuvoje skatina dar kartą juos prisiminti. Lietuvos politologų asociacijos nariais tampantys edukologai ir inžinieriai nestiprina mokslo disciplinos. Bandymai teigti, kad politikai praktikai gali sėkmingai talkinti politikos mokslo plėtotei, tėra iliuzija ir mokslo kaip profesijos kriterijų nesupratimo ar nevertinimo pasekmė. Beje, tai yra vienas visuomenės būklės kriterijus. Visuomenėje, kurioje darbo pasidalijimo, profesinių kriterijų prasmė pakankamai nesuvokiama, kiek-

vienas mano galįs bet ką atlikti, tereikia tik panorėti. Bet profesionalumas nėra momento užgaida. Tokios užgaidos visuomenei brangiai kainuoja. Tariamai politikos mokslininkai, kaip ir tariamai politikai abi sferas veda link neatpažįstamo išsigimimo.

Pripažindamas politikos mokslo ir studijų raidos spartą per pastaruosius dešimt metų, neižvelgiu didesnės perspektyvos tai plėtoti ateinančiame dešimtmetyje. Praėjusio dešimtmečio rezultatai atrodo dideli daugiau todėl, kad pradėjome beveik nuo nulio. Tikėjimas pasitarnauti racionaliam valstybės valdymui ir visuomenės politinio raštingumo ugdymui buvo vos ne vienintelė reali sparčios plėtotės sąlyga. Toks entuziazmas vėliau ar anksčiau išblėsta girdint mintis, anot kurių, mokslas brangiai kainuoja ir mažai pakeičia visuomenės gyvenimą. Tokių minčių autoriai pamiršo ar tik nesako, kad demokratijos sąlygos atvėrė visuomenei galimybes pačiai spręsti, kas jai naudinga ir gerai. Mokslo išvados tokioje visuomenėje nėra veiklos imperatyvas, todėl neretai mokslas ir gyvenimas eina skirtingais keliais. Tik kai kas iš to, kas vyksta žmonių galvose ir tikrovėje, ateina iš mokslo. Bet tai dar nereiškia, kad mokslo reikia atsisakyti. Kadangi Lietuvoje visuomenė nepasižymi didesniu išprusimu, jos nuomone, mokslo plėtotės klausimais ekonominės krizės sąlygomis manipuluojama be didesnių pastangų. Taupyti mokslo sąskaita kviečia politikai, tai gali daryti ir vykdomos politikos apologetai iš mokslininkų gretų. Tokioje „taupymo aplinkoje“ kritiniam politikos mokslui valstybiniuose universitetuose vietos liks kaskart mažiau. Politikos mokslininkų būrimasis apie valstybės institucijas ir politines partijas nė kiek neskatina politikos mokslo plėtotės. Politikos mokslas gali išlikti ir plėtotis tik universitetuose, turinčiuose autonomijos garantijas. Galima tik viltis, kad toks išliks ir Klaipėdos universitetas.

PASTABOS IR NUORODOS

¹ Lietuvoje nėra vieningo sutarimo: *politikos mokslas ar politikos mokslai*. KU mokslininkai pasisako už *politikos mokslą*, pabrėždami bendrosios politikos teorijos ir būtinumą, ir galimumą. Taip pripažįstamas mokslo disciplinos metodologinis vientisumas. Tokia metodologinė laikysena turi įtakos ir studijų programai. Lietuvoje dažniausiai

vartojamas terminas *politologija* nepakankamas mokslo disciplinai kvalifikuoti, nes yra skirtas didaktinių dalykų akcentavimui.

² Politikos mokslo studentai 1993 m. įkūrė Liberalios minties klubą, kurio narių dalis vėliau tapo aktyviais Lietuvos liberalų partijos nariais. Liberalų partija sąlygojo tai, kad Klaipėdoje nesusiklostė "vidutinė statistinė" politinių partijų struktūra.

³ Klaipėdos kaip universitetinio miesto charakteristikos nėra šio rašinio tema. Čia trumpai pažymėsime: Klaipėdos kaip universitetinio miesto tapatybė – dar ateities reikalas.

⁴ Bakalauro studijų programos (160 studijų kreditų) struktūra:

Universitetinio bendrojo lavinimo dalykai 30 kreditų.

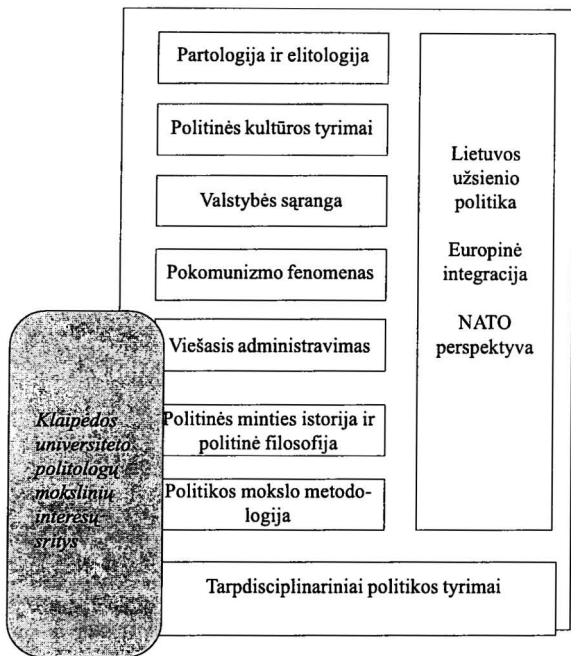
Iš jų:

Pasirenkamieji dalykai	7,5 kreditai
Socialinių mokslų pagrindų dalykai	33 kreditai.
Laisvai pasirenkamieji dalykai	8 kreditai.
Politikos mokslo dalykai	89 kreditai:

Iš jų:

Politinės minties istorija ir politinė filosofija	12 kreditų
Politinė istorija	12 kreditų
Lietuvos politika	12 kreditų
Lyginamoji politika	6 kreditai
Viešasis administravimas	9 kreditai
Tarptautinė politika	6 kreditai
Tarpdisciplininės politikos studijos	9 kreditai
Pasirenkami politikos mokslo dalykai	12 kreditų
Kursiniai darbai	6 kreditai
Baigiamasis darbas	6 kreditai

Išsamus politikos mokslo bakalauro studijų programos struktūros ir dėstomų dalykų aprašymas skelbiamas leidinyje *Klaipėdos universiteto pagrindinių studijų programos 1998 – 2000 m. Klaipėda, 1999*. Magistrantūros studijos aprašytos analogiškame leidinyje, skirtame magistrantūros ir specializuotų profesinių studijų programoms.

⁵ Lietuvos politologų mokslinių tyrimų struktūra ir KU politologų moksliniai prioritetai:

⁶ Pirmąją metodologinio pobūdžio publikaciją 1993 m. paskelbė K. Šerpetis: *Lietuvos politologijos uždaviniai: aktualijos ir perspektyvos* // Politologija, 1993 / 3–4. – P. 11 – 18. Daugiau tokio pobūdžio publikacijų Lietuvos politologijoje nėra. D. Urbonavičius Klaipėdos universitete 1998 m. apgynė politikos mokslo magistro darbą *Politinės kaitos Lietuvoje konceptualizacijos problemos*. Rankraštis, KU Politologijos katedra.

⁷ Krupavičius A. *Pokomunistinė transformacija ir Lietuvos partijos* // Politinės partijos Lietuvoje: atgimimas ir veikla. Kaunas, 1996. – P. 1–92; Žeruolis D. *Rytai tapę Vakaraais? Vakarų Europos konceptualinių instrumentų taikymo problemos pokomunistinių partinių sistemų stabilizacijos bei kaitos analizei* // Politologija, 1996 / 1 (7). – P. 3 – 49; Laurėnas V. *Kaitos koncepcijos beiškant* // Lietuvos mokslas. 18 knyga.

Vilnius, 1998. – P. 52 – 62; Buivydas S. Pokomunistinės transformacijos tyrimų metodologijos problemos // *Politologija*, 1999 / 4 (16). – P. 66 – 82.

⁸ KU Socialinių mokslų fakultete yra Politologijos, Ekonomikos, Vadybos, Filosofijos, Sociologijos, Geografijos, Istorijos ir Teisės katedros. Kiti Lietuvos universitetai neturi fakultetų su tokia, reta ir kituose Europos universitetuose, struktūra.

⁹ Pastarojo metodo dalyvavimo taikomuosiuose tyrimuose pavyzdys – Nacionalinė laivybos koncepcija. (Laurėnas V. *Laivynas – Lietuvos nacionalinis interesas* // *Jūra ir aplinka*, 1999 / 1. P. 9 – 13.

¹⁰ Politinio gyvenimo tendencijos Klaipėdoje. Mokslinės konferencijos medžiaga, Klaipėda, 1993; Klaipėda – Lietuvos tiltas tarp Rytų ir Vakarų. Mokslinės konferencijos medžiaga, Klaipėda, 1995; Transformacija Rytų ir Vidurio Europoje: lūkesčiai ir tikrovė. Mokslinės konferencijos medžiaga, Klaipėda, 1996; Vietinės politikos raida naujose demokratijose. Mokslinės konferencijos medžiaga, Klaipėda, 1997; Mažumos kultūroje, istorijoje ir politikoje. Mokslinės konferencijos medžiaga, Klaipėda, 1998; Europos saugumo įvairovė. Mokslinės konferencijos medžiaga, Klaipėda, 2000.